

KS. FELIKS GRYGLEWICZ

SŁOWNICTWO ŚW. ŁUKASZA O BOŻYM PLANIE ZBAWIENIA

W referacie omówiono własne słownictwo Łukasza, dotyczące Bożego planu zbawienia, a występujące w trzeciej ewangelii i w Dziejach Apostolskich.

Sam plan zbawienia u Łukasza nie został nigdzie wyraźnie sformułowany. Wzmianka o nim występuje tylko w słowie βούλη, użytym przez Pawła apostoła w pożegnalnym przemówieniu w Milecie (Dz 20, 28); słowo to mówi (zgodnie z Łk 7, 30; 22, 22; Dz 2, 23; 4, 28) o tym, co Bóg przewidział i co przez Niego zostało zdecydowane do wykonania.

Wszystko, co w tym planie dotyczy samego projektu, poza słowem ὀρίζω, którego treść ma nastawienie na przyszłość, Łukasz wyraził za pomocą 8 słów mających przedrostek προ-: rzeczownik πρόγνωσις (przewidzenie — Dz 2, 23) poza Łukaszem spotyka się tylko w 1 P 1, 2; czasowniki προκαταγγέλλω (przepowiadam — Dz 3, 18; 7, 52) i προκηρύσσω (przepowiadam — Dz 13, 24) występują tylko u Łukasza; προλέγω (przepowiadam — Dz 1, 16) spotyka się także w 1 Tes 4, 6, Gal 5, 21 i 2 Kor 13, 2; προοράω (przewiduję — Dz 2, 25; 21, 29) tylko u Łukasza; προορίζω (przeznaczam — Dz 4, 28) spotyka się jeszcze 5 razy w Listach Pawła apostoła; zaś προχειρίζομαι (postanawiam — Dz 3, 20; 22, 14; 26, 16) i προχειροτονέω (wybieram — Dz 10, 41) występują tylko u Łukasza.

Jak więc widzimy, myśl o projekcie w planie Bożym Łukasz wyraził słowami własnymi; pięciu spośród nich nie spotyka się w całym Nowym Testamencie, a inne bardzo rzadko; jedno z nich — προκαταγγέλλω — poza Łukaszem występuje dopiero u Józefa Flawiusza. W tej części zatem, która dotyczy projektu, spotykamy się z myślą Łukasza i bezsprzecznie z jego własnym redakcyjnym wysiłkiem, żeby go odpowiednio wyrazić.

Obowiązek zrealizowania tego, co Bóg przewidział, a co w mniej lub bardziej wyraźnych tekstach Starego Testamentu było przepowiedziane, wyraża u Łukasza słowo δεῖ. Łukasz do tego stopnia podkreślał ten obowiązek, że u niego słowo to występuje 41 razy na 102 w całym Nowym Testamencie; obowiązek ten to nie jest konieczność, którą Grecy wyrażali słowem τύχη lub ἀνάγκη, a Rzymianie przez „fatum”, gdyż wykonanie zależy zawsze od dobrej woli człowieka.

Samo zrealizowanie tego, co Bóg dla zbawienia ludzi przewidział, Łukasz wyrażał słowami πληρόω i τελέω. Słowa te oznaczają tę samą treść, pierwsze jednak podsuwa myśl o pełni tego, o czym mówił Bóg, drugie ma na uwadze to, że przepowiednie spełnią się do ostatniego szczegółu; Łukasz pierwszego terminu używał tam, gdzie miał na uwadze wszystko, co Jezus spełnił podczas swojej publicznej działalności (Łk 4, 21) i co przepowiadali prorocy (Łk 24, 44; Dz 3, 18), drugiego — przede wszystkim w słowach Jezusa o czekającej Go męce. Łukasz dążył do uwydatnienia obydwóch aspektów myśli o zrealizowaniu zapowiedzi odnoszących się do męki i śmierci Jezusa. Słowo to w tym znaczeniu spotykamy dopiero w czwartej ewangelii i w Apokalipsie. Zatem Łukasz pierwszy wprowadził je do Nowego Testamentu.